

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

ISSN 2218-5348

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК

Спецвипуск 1 (10)

*За матеріалами круглого столу експертів
«Імплементация Закону України «Про вищу освіту» – необхідна
передумова інтеграції в європейські простори вищої освіти та
наукових досліджень» (м. Ужгород, 24 лютого 2015 р.)
та
міжнародної науково-практичної конференції
«Мобільність освіти, інноваційна культура та соціальна
відповідальність як ресурси конкурентоспроможності європейських
університетів» (м. Ужгород, 23-24 квітня 2015 р.)*

Ужгород
2015

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY «UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY»
RESEARCH INSTITUTE OF CENTRAL EUROPE
EDUCATIONAL AND RESEARCH INSTITUTE
OF EUROPEAN INTEGRATION STUDIES

ISSN 2218-5348

INTERNATIONAL SCIENTIFIC HERALD

Special edition 1 (10)

*Based on materials of a round table meeting of experts
“Implementation of the Law of Ukraine “On Higher Education” as a
necessary precondition for integration into the European area of higher
education and research” (Uzhhorod, 24 February 2015)*

and

*International Scientific and Practical Conference
“Education Mobility, Innovation Culture and Social Responsibility as the
Resources of Competitiveness of European Universities”
(Uzhhorod, 23-24 April 2015)*

Uzhhorod
2015

У спецвипуску «Міжнародного наукового вісника» вміщено статті і повідомлення, підготовлені за матеріалами круглого столу експертів «Імплементация Закону України «Про вищу освіту» – необхідна передумова інтеграції в європейські простори вищої освіти та наукових досліджень» (24 лютого 2015 р.) та міжнародної науково-практичної конференції «Мобільність освіти, інноваційна культура та соціальна відповідальність як ресурси конкурентоспроможності європейських університетів» (23-24 квітня 2015 р.).

Заходи проведено спільно з НАПН України в рамках реалізації наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір».

Видання здійснено за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського фонду.

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Голова:

Смоланка В.І. ректор ДВНЗ «Ужгородський національний університет», доктор медичних наук, професор (м. Ужгород, Україна)

Члени ради:

Луговий В.І. перший віце-президент Національної академії педагогічних наук, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ, Україна)

Лендєл М.О. проректор з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «УжНУ», доктор політичних наук, доцент (м. Ужгород, Україна)

Студеняк І.П. проректор з наукової роботи ДВНЗ «УжНУ», доктор фізико-математичних наук, професор (м. Ужгород, Україна)

Сільваші З-Й. ректор Університету у м. Дебрецен, доктор медичних наук, Ph.D, професор (Угорщина)

Бобко А. ректор Університету у м. Жешув, доктор гуманітарних наук, професор (Польща)

Чижмар А. ректор Технічного Університету у м. Кошице, доктор наук, Ph.D, професор (Словацька Республіка)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова:

Артёмов І.В. директор НН Інституту євроінтеграційних досліджень ДВНЗ «УжНУ», кандидат історичних наук, доцент

Члени редколегії:

Свєщенцева О.І. начальник відділу міжнародного освітнього та наукового співробітництва ДВНЗ «УжНУ», кандидат історичних наук, доцент

Грабова І.А. начальник науково-дослідної частини ДВНЗ «УжНУ», кандидат фізико-математичних наук

Середа Л.І. провідний спеціаліст ННІ євроінтеграційних досліджень

Бродич А.І. начальник редакційно-видавничого відділу ДВНЗ «УжНУ»

The Special edition of the “International scientific herald” contains articles and reports, written on the basis of materials of a round table meeting of experts “Implementation of the Law of Ukraine “On Higher Education” as a necessary precondition for integration into the European area of higher education and research” (24 February 2015) and International Scientific and Practical Conference “Education Mobility, Innovation Culture and Social Responsibility as the Resources of Competitiveness of European Universities” (23-24 April 2015).

These activities were held jointly with the NAES of Ukraine as part of implementation of the research project “Innovative university – tool of integration to european educational and research area”.

The publication was financed by the International Visegrad Fund.

EDITORIAL COUNCIL

Head of the editorial council:

V. Smolanka Rector of the SU “Uzhhorod National University”,
Doctor of Sciences (Medicine), Professor (Uzhhorod, Ukraine)

Members of the editorial council:

V. Luhovyi First Vice President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (NAES of Ukraine), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kyiv, Ukraine)

M. Lendel Vice-Rector for Academic Policy and Research of the SU “UzhNU”,
Doctor of Sciences (Politology), associate professor (Uzhhorod, Ukraine)

I. Studenyak Vice-Rector for Research of the SU “UzhNU”,
Doctor of Sciences (Physics and Mathematics), Professor (Uzhhorod, Ukraine)

Z-J. Silvashi Rector of the University of Debrecen,
Doctor of Sciences (Medicine), Professor (Hungary)

A. Bobko Rector of the University of Rzeszow,
Doctor of Humanities, Professor (Poland)

A. Chyzhmar Rector of the Technical University in Kosice,
Doctor of Sciences, Professor (Slovak Republic)

EDITORIAL BOARD

Head of the editorial board:

I. Artjomov Director of the ERI of European integration studies of the SU “UzhNU”,
Candidate of Historical Sciences, associate professor

Members of the editorial board:

O. Svyzhenstseva Head of the International Educational and Scientific Cooperation Department of the SU “UzhNU”, Candidate of Historical Sciences, associate professor

I. Hrabova Head of the Scientific Research Department of the SU “UzhNU”,
Candidate of Physical and Mathematical Sciences

L. Sereda Leading specialist of the ERI of European integration studies

A. Brodych Head of the editorial and publishing department of the SU “UzhNU”

ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ – ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРУВАННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНИЙ І НАУКОВИЙ ПРОСТІР

*Артьомов І.В.,
кандидат історичних наук, доцент,
директор ННІ євроінтеграційних досліджень
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)*

Початок ХХІ століття ознаменувався безпрецедентним піднесенням значення освіти і науки як чинників забезпечення комплексного розвитку держави та кожного члена суспільства, адже від стану освіти і науки та від ефективної державної політики у цих сферах залежить вирішення завдання консолідації українського суспільства, формування єдиного гуманітарного, інтелектуального, інформаційного і культурного простору, залежить те, чи зможе Україна посісти гідне місце у сучасному світі.

В умовах серйозної світової конкуренції визначальним чинником економічного розвитку стає інноваційний процес, його швидкість, глибина, обсяг. Досвід розвинених країн (США, Німеччина, Японія) свідчить про важливу роль інноваційної інфраструктури університетів у регіональних інноваційних системах. Отриманий цими країнами досвід дозволяє проаналізувати і визначити найбільш важливі та ефективні елементи інноваційної інфраструктури, а також уникнути неефективних дій у створенні цих структур університетами України та Ужгородським національним університетом зокрема.

У розділі V(ст. 376) Угоди України з ЄС про асоціацію зазначено, що двостороннє співробітництво у сфері інновацій забезпечується шляхом:

- обміну інформацією щодо політики Сторін у сфері науки та технологій;
- участі у наступній Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020»;
- спільної реалізації наукових програм та дослідної діяльності;
- спільного дослідження діяльності, спрямованої на заохочення наукового прогресу, трансферу технологій та ноу-хау;
- навчання як реалізації програм обміну для дослідників та спеціалістів;
- організації спільних заходів щодо наукового та технологічного розвитку;
- вжиття заходів, спрямованих на розвиток сприятливих умов для проведення досліджень та впровадження нових технологій, а також належного захисту інтелектуальної власності результатів досліджень;
- активізації регіонального та іншого міжнародного співробітництва.

Сторони зобов'язуються активізувати співробітництво в галузі вищої освіти з метою:

- реформування та модернізації систем вищої освіти;
 - сприяння зближенню у сфері вищої освіти, яке відбувається в рамках Болонського процесу;
 - підвищення якості та важливості вищої освіти;
 - поглиблення співробітництва між вищими навчальними закладами;
 - розширення можливостей вищих навчальних закладів;
 - активізації мобільності студентів та викладачів;
- увага приділятиметься співробітництву в галузі освіти з метою спрощення доступу до отримання вищої освіти [13].

Розвиваючи та деталізуючи базові принципи співпраці України з ЄС на шляху до єдиного європейського освітнього і наукового простору, в **Законі України «Про вищу**

освіту» (розділ XI, ст.66) сформульовані основні напрями інтеграції наукової, науково-технічної та *інноваційної діяльності* вищих навчальних закладів і наукових установ, зокрема:

1) участь у розробленні та виконання державних цільових програм економічного і соціального розвитку;

2) проведення спільних наукових досліджень, експериментальних та інноваційних розробок тощо, у тому числі за рахунок державного бюджету та власних надходжень;

3) участь у створенні науково-навчальних, науководослідних об'єднань, інноваційних структур та інших організаційних форм кооперації;

4) впровадження спільно створених інноваційних продуктів у виробництво, інші галузі економіки тощо;

5) забезпечення набуття, охорони та захисту прав інтелектуальної власності на результати наукової та науково-технічної діяльності;

6) провадження спільної видавничої та інформаційно-ресурсної діяльності та ін.

Законом передбачено також, що **наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах провадиться відповідно до законодавства про освітню, наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність. Державні органи, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади, формують політику наукової й інноваційної діяльності, яка здійснюється безпосередньо вищими навчальними закладами на засадах автономії.**

Характерною особливістю *інноваційної діяльності* є те, що вона може провадитись вищими навчальними закладами, у тому числі через створені ними юридичні особи, предметом діяльності яких є доведення результатів наукової і науково-технічної діяльності вищого навчального

закладу до стану *інноваційного продукту* та його подальша комерціалізація.

До виконання наукових і науково-технічних робіт у вищому навчальному закладі можуть залучатися наукові та педагогічні працівники, інші працівники вищих навчальних закладів, особи, які навчаються у вищому навчальному закладі, а також працівники інших організацій.

Вищі навчальні заклади, зокрема ті, які є засновниками *інноваційних структур* різних типів (наукові та технологічні парки, бізнес-інкубатори тощо), мають право проводити спільні наукові дослідження, демонстраційні дослідження тощо, у тому числі з використанням земельних ділянок, які знаходяться в постійному користуванні вищих навчальних закладів [1].

Інноваційна система вищого навчального закладу – це організаційно-управлінський механізм з розробки та впровадження новацій для підвищення його конкурентоспроможності. Її метою є визначення і реалізація перспективних напрямів діяльності у двох відносно самостійних, проте взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих аспектах діяльності вищого навчального закладу: розробка і впровадження нових технологій освіти та удосконалення існуючого процесу освіти загалом; підвищення ефективності наукової і науково-дослідної діяльності.

Для формування *інноваційної системи* вищого навчального закладу необхідно розробити наукове підґрунтя, а саме: концепцію – зміст інноваційної політики, цілі, види, категорії, принципи, закономірності, чинники впливу на нововведення, а також методологію як сукупність організаційного, кадрового, фінансового, інформаційного забезпечення в управлінській моделі системних інновацій [6].

Що ж потрібно змінити в країні, щоб вона почала рухатися шляхом інноваційного розвитку? Відомий український вчений і організатор науки, ректор НУ «Київ-

ський політехнічний інститут» М. Згуровський вважає, що для цього потрібно здійснити п'ять кроків:

Перший. Задіяти державну політику, спрямовану на пріоритетний науково-технологічний розвиток (досі така політика лише декларувалася). Очевидно, що ця політика повинна бути серед головних програмних принципів найбільших політичних партій України, стати пріоритетною в реальних діях керівників держави і всіх рівнів державного управління.

Другий. Створити керовану інноваційну модель розвитку держави за напрямами, що відповідають природним критеріям і людським ресурсам країни, її геополітичному стану і географічному положенню. На підставі цих пріоритетів необхідно створити стратегічні програми розвитку або національні програми, які об'єднують власні наукові розробки, власний кадровий супровід, виробничий сектор, бізнес.

Третій. Доцільно здійснити комплекс заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності національної науки та освіти. З широкого спектра наукових досліджень і підготовки кадрів, традиційно здійснюваних в Україні, повинні бути виділені ті, де існують відповідні умови для створення так званих острівців прориву (потужні наукові школи, матеріальна база, лідерські позиції тощо). На цих напрямках (їх для України не більше десяти) необхідно сконцентрувати кращі людські та фінансові ресурси, забезпечити адміністративну підтримку, інтеграцію суто дослідницького та університетського сегментів для кадрового супроводу наукових програм.

Четвертий. Необхідно привести «до спільного знаменника» вимоги, що висуваються до фахівців різних рівнів кваліфікації з боку як роботодавців, так і освіти. Головними інструментами, покликаними сприяти процесу ефективної взаємодії сфер праці та освіти, є узгоджена з Євро-

пейською загальною кваліфікаційною рамкою Національна рамка кваліфікацій України, збалансоване з потребами країни державне замовлення на підготовку кадрів.

П'ятий. Необхідно завершити формування єдиного законодавчого поля інноваційної діяльності шляхом внесення доповнень у кілька десятків прийнятих раніше законів і різних відомчих документів та їх взаємного узгодження. А в цілому вже прийшов час для підготовки та прийняття Інноваційного кодексу України [2].

Відомо, що основним завданням наукової та **інноваційної діяльності** університету є здобуття наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення і впровадження нових конкурентоспроможних технологій, забезпечення інноваційного розвитку суспільства та підготовки фахівців **інноваційного типу**.

Важливо, що ДВНЗ «Ужгородський національний університет» активно працює в цьому напрямі. Розпочато реалізацію наукового проекту **«Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір»** за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського фонду.

Метою проекту є розроблення упродовж 2015-2016 років на основі аналізу європейського, зокрема країн В-4, та світового досвіду інноваційної діяльності вищої школи, шляхом співпраці з виробничими підприємствами області та науковими установами країн Вишеградської четвірки, концепції становлення інноваційного університету європейського типу на базі ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Така концепція дасть змогу в контексті транскордонного співробітництва створити у Закарпатській області регіональну **інноваційну структуру – Науковий парк «Ужгородський національний університет»**. Його завдання – забезпечення сталого соціально-економічного розвитку об-

ласті шляхом впровадження результатів науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ, ефективного використання наявного наукового потенціалу, широкого залучення вітчизняних та закордонних науково-технічних розробок і технологій, регіональних виробничих, енергетичних, сировинних, технологічних, матеріально-технічних та кадрових ресурсів.

Партнерами УжНУ в реалізації проекту є:

Жешувський університет (м. Жешув, Польща), Дебреценський університет (м. Дебрецен, Угорщина), Технічний університет у м. Кошице (Словацька Республіка), ГО «Інститут транскордонного співробітництва» (м. Ужгород, Україна).

Результатом виконання наукового проекту *«Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір»* стане підготовка Концепції інноваційного розвитку УжНУ, яка після обговорення та затвердження Вченою радою університету буде базовим документом перспективного напряму функціонування навчального закладу.

У процесі виконання проекту проведено значну організаційно-аналітичну роботу. Зокрема, 23 квітня 2015 року відбувся «круглий стіл» на тему **«Імплементация Закону України «Про вищу освіту» – необхідна передумова інтегрування в європейські простори вищої освіти та наукових досліджень»** за участі розробників закону та національних експертів **В.І. Лугового** – першого віце-президента НАПН України; **Ю.М. Рашкевича** – проректора з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків НУ «Львівська політехніка», **Ж.В. Таланової** – керівника української філії програми «Еразмус+» – Україна, членів міжнародної групи експертів **Євгена Шерегія** – директора наукового центру мікроелектроніки та нанотехнологій Жешувського університету (Польща), **Олександра Кокенєші** – професора Дебреценсь-

кого університету (Угорщина), **Владіміра Лісі** – професора Технічного університету (Словаччина), а також **Янки Бу-ріанової** – Генерального консула Словаччини в м. Ужгород; **Ленки Бучкової та Катаріни Губової** – координаторів проекту Вишеградського фонду та інших.

З огляду на значний обсяг аналітичної роботи в процесі виконання зазначеного наукового проекту щодо моніторингу програм та концепцій інноваційного розвитку університетів країн Європи та Вишеградської групи зокрема, а також провідних ВНЗ Америки та Азії було створено 7 робочих груп експертів за різними складовими інноваційного розвитку університетів за напрямками:

1. Аналіз та узагальнення кращого досвіду інноваційної діяльності дослідницьких університетів України: стан, основні напрями та пріоритети.

2. Узагальнення досвіду роботи інноваційних університетів Європи, Америки, Азії:

2.1. Узагальнення досвіду країн Вишеградської четвірки з питань інноваційної діяльності університетів та розроблення механізму його впровадження в УжНУ.

2.2. Нормативно-правова основа діяльності університетів та досвід впровадження інноваційних форм і методів їх функціонування в Республіці Польща, Угорщині та Словацькій Республіці.

3. Розроблення механізму ефективної співпраці між наукою та виробництвом у рамках транскордонного співробітництва з країнами Вишеградської групи.

4. Впровадження освітніх інновацій в контексті Закону України «Про вищу освіту» – необхідна передумова інтегрування в європейський освітній та науковий простір.

5. «Науковий парк УжНУ» – ефективний механізм впровадження результатів інноваційних досліджень: інноваційні проекти університету.

6. Проблеми на шляху створення інноваційного університету: методи та механізми їх вирішення.

У процесі реалізації наукового проекту повною мірою використовуватиметься досвід роботи університетів сусідніх країн Європи, умови прикордоння, дійова співпраця в рамках виконання міжнародних освітніх програм, що сприятиме інтеграції української вищої школи в європейський освітній та науковий простір.

Зазначимо, що розвиток Ужгородського національного університету упродовж наступних років залежить від майбутньої науково-освітньої, соціальної та громадської самореалізації його співробітників і студентів. Для цього потрібно:

- **максимально використовувати** географічне положення Закарпатського регіону для започаткування проектів із європейськими партнерами в рамках міжнародних освітніх програм, що сприятиме інтеграції України в Європейський Союз;
- **планомірно впроваджувати** інновації та інформаційні технології у навчальний процес оволодіння викладацьким складом в достатній мірі *іноземними мовами*;
- **залучити** науковців, студентів УжНУ до участі в європейській рамковій програмі «Горизонт», що підвищить їхню мобільність у сфері міжнародної співпраці;
- **сформувати** в рамках Стратегії розвитку УжНУ механізми підтримки прикладних досліджень, розробки інноваційних технологій у форматах, властивих для європейської практики, – а саме: інноваційні лабораторії, платформи, наукові парки, мережі тощо;
- **розвивати** міжнародну співпрацю з ВНЗ країн Європейського Союзу, що дозволить стати повнопра-

вним учасником наукових розробок у системі інтернаціоналізації вищої освіти і науки, яка передбачає:

а) модернізацію навчальних планів і програм, упродовження сучасних освітніх технологій відповідно до кращого світового досвіду та створення міжнародних університетських мереж і просування на міжнародному ринку власних освітніх послуг;

б) залучення університетів до загально визнаних систем міжнародної сертифікації, участь ВНЗ у програмах отримання подвійних дипломів;

в) функціонування обмінних програм, мобільності студентів, участь у міжнародних освітніх і наукових проєктах, забезпечення на належному рівні навчання іноземних студентів та інше.

Аналізуючи стан розвитку науково-інноваційної діяльності в університетах України, ми переконались в тому, що в умовах формування економіки знань необхідно усвідомлювати кардинальну потребу суспільних зрушень у напрямі інноваційного розвитку.

Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму, Україна серед 142 країн зайняла у 2011 році у сфері вищої освіти та професійної підготовки – 51 місце, у сфері формування факторів інноваційного розвитку – 74, за оснащеністю сучасними технологіями – 82, за показником якості освіти – 72, якості роботи науково-дослідних закладів (університетів) – 72 та в загальному рейтингу – 82, розмістившись між Тринідадом і Тобаго та Намібією, **що свідчить про неефективне використання власного *інноваційного потенціалу* та виникнення загрози економічній та національній безпеці, перетворення України на державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості.**

Результати аналізу економічного зростання країн-лідерів рейтингів конкурентоспроможності – Швейцарії, Сінгапуру, Швеції, Нідерландів, Данії, Японії та Великобританії – свідчать про необхідність формування та забезпечення розвитку національної інноваційної системи як безальтернативного шляху реалізації системної та послідовної державної політики, спрямованої на активізацію інноваційних процесів, забезпечення технологічного розвитку та оновлення національної економіки.

Важливою складовою такої системи має стати ефективна система вищої освіти, що складається з ВНЗ, науково-методичних і методичних установ, наукововиробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою, а також навчальних закладів, які проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів, а також система генерації знань, що складається з наукових установ та організацій, незалежно від форми власності, які проводять наукові дослідження і розробки та створюють нові наукові знання і технології, державних наукових центрів, академічних та галузевих інститутів, наукових підрозділів університетів, наукових та конструкторських підрозділів підприємств.

Оптимальний варіант *інноваційного розвитку* України передбачає розвиток національної інноваційної системи шляхом здійснення комплексу заходів щодо збалансованого розвитку усіх підсистем національної інноваційної системи, підтримки інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу, стимулювання попиту на результати наукових досліджень і розробок, кваліфікований персонал, створення сприятливих умов для виробництва інноваційної продукції з високим рівнем доданої вартості [12]. Бажані зрушення вимагають забезпечувати ефективну спроможність вищої

освіти випереджати ті соціальні та економічні зміни, що відбуваються, готувати молодь до праці і життя в суспільстві, формувати демократичне суспільство. Подібне складне завдання може бути виконаним, якщо освіта органічно пов'язана з усіма галузями матеріального виробництва та духовної культури, що забезпечує наслідування і відтворення соціального досвіду.

Стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти в Концепції інноваційного розвитку України є:

а) забезпечення інноваційної спрямованості системи освіти шляхом: підвищення рівня комп'ютеризації вищих навчальних закладів; активізації науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ та збільшення обсягу її бюджетного фінансування; утворення інноваційних структур в системі освіти; реформування системи вищої освіти з урахуванням вимог європейських стандартів і збереженням культурних та інтелектуальних національних традицій;

б) підвищення результативності вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок з метою посилення його ролі у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки шляхом: інтеграції університетського сектору наукових досліджень і розробок до світової інноваційної системи, сприяння розвитку міжнародного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності; збільшення частки наукових та науково-технічних досліджень у ВНЗ, спрямованих на створення нових видів інноваційної продукції; врахування кон'юнктури світового ринку під час визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності;

в) забезпечення розширеного відтворення знань на основі інтеграції діяльності вищих навчальних закладів, академічних та галузевих наукових установ шляхом: підвищення рівня фондоозброєності державного сектору наукових досліджень і розробок; концентрації ресурсів на пріоритет-

них напрямах розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, створенні умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні; посилення взаємодії освіти та науки, створення університетів дослідницького типу на базі провідних ВНЗ; стимулювання процесу підвищення кваліфікації, розвиток системи дистанційного навчання.

Досвід провідних американських, британських та австралійських університетів свідчить, що так званий «академічний капіталізм» є одним із головних засобів підвищення ефективності та якості освітньої і наукової діяльності.

Загалом сучасна трансформація вищої освіти в Україні є складним нелінійним процесом, в якому можна виділити такі напрями:

– *глобалізація та європеїзація* – трансформація української освіти в контексті глобалізації сучасної освіти та формування єдиного європейського простору вищої освіти;

– *модернізація* – як зміна змісту освіти, притаманної для командно-адміністративного суспільства, так і узгодження її з сучасними вимогами. Складовими цього процесу є демократизація, інноваційні процеси у вищій школі: поява нових спеціальностей, освітніх програм, технологій та засобів навчання, поширення сучасних методів менеджменту та маркетингу вищої освіти.

Сучасна освіта, якщо орієнтуватися на останні основоположні документи ЮНЕСКО, покликана допомогти людині навчитися пізнавати, навчитися працювати, навчитися жити й навчитися жити разом. По суті, це нові глобальні компетентності. Інакше кажучи, складається парадоксальна ситуація: саме життя й висунуті ним завдання ускладнюються, а система вищої освіти спрощується. На думку академіка В. Лугового, «вища освіта, зокрема, характеризується неефективною організацією, розпорошеністю, подрібненістю, малокомплектністю, великою витратністю,

низьким інституційним потенціалом і недостатньою якістю, а отже потребує суттєвої оптимізації» [7].

Отже, стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Цей процес має базуватися на таких засадах:

- *по-перше*, це національна ідея вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій. Вища освіта покликана виховувати громадянина держави Україна, гармонійно розвинену особистість, для якої потреба у фундаментальних знаннях та у підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється з патріотизмом;

- *по-друге*, розвиток вищої освіти повинен підпорядковуватись законам ринкової економіки, тобто закону розподілу праці, закону змінності праці та закону конкуренції, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. Водночас необхідно враховувати при цьому не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально-психологічних цінностей. Значна частина проблем, що накопичилася у системі вищої освіти, пов'язані насамперед з розбалансованістю комплексу зазначених чинників суспільних перетворень;

- *по-третьє*, розвиток вищої освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у тому числі з урахуванням інтеграційних процесів.

В якості інтегральної оцінки нинішнього стану українських університетів можна розглядати їхнє місце у рейтингу QS World University Rankings за чотирма критеріями, які найбільше цікавлять майбутніх студентів: дослідження, викладання, працевлаштування та міжнародні перспективи.

До списку найкращих університетів планети увійшли шість українських вишів:

1. Національний університет імені Тараса Шевченка посів 421 місце.

2. Уперше в рейтингу і одразу на 481 позиції опинився Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.

3. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» став 551.

4. Ще один новачок у рейтингу – Сумський державний університет – посів 651 місце.

5. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» та Донецький національний університет поділили 701 сходинку у рейтингу [3].

Ще однією інтегральною оцінкою нинішнього стану провідних українських ВНЗ є їх місце в Міжнародному довіднику вищої освіти [4]. За цим рейтингом провідні ВНЗ України, програми і концепції розвитку яких ми мали можливість аналізувати, оскільки вони є у вільному доступі, займають такі позиції:

- Київський національний університет імені Тараса Шевченка – *7 позиція*.
- Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна – *10 позиція*.
- Національний університет «Львівська політехніка» – *16 позиція*.
- Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана – *38 позиція*.

Якщо виходити з того, що у зазначеному Міжнародному довіднику вищої освіти аналізувалися позиції 132 вітчизняних ВНЗ, то нами для аналізу дійсно було обрано кращі університети України. Йдеться, зокрема, про інноваційну діяльність провідних університетів Украї-

ни, спробу проаналізувати основні напрями і пріоритети, що визначені у таких програмних документах:

- Програма розвитку науково-інноваційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2020 року [10];
- Програма інноваційного розвитку Київського національного економічного університету імені Василя Гетьмана на 2013–2015 роки [8];
- Концепція інноваційного розвитку університету банківської справи Національного банку України на 2010–2020 роки [4];
- Програма розвитку Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2020 року [9];
- Програма розвитку Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна на 2010–2020 роки [11];
- Концепція освітньої діяльності Національного університету оборони України імені І. Черняхівського на період до 2017 року [5].

Результати порівняльного аналізу концепцій і програм інноваційного розвитку окремих провідних університетів України відображені в таблиці 1, де акцентовано увагу на визначальних параметрах інноваційної діяльності дослідницьких університетів і проаналізовано:

- структуру документа;
- мету програми (концепції);
- стратегічні цілі та пріоритети (основні напрями діяльності);
- механізми реалізації стратегічних цілей, завдань, заходів;
- фінансову підтримку реалізації програм;
- очікувані результати.

**Порівняльний аналіз концепцій і програм інноваційного розвитку
провідних університетів України**

Назва документа	Програма розвитку науково-інноваційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2020 року	Програма розвитку Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2020 року	Програма розвитку Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна на 2010-2020 роки
1	2	3	4
Структура (зміст) документа	<p>I. Загальні положення</p> <p>1.1. Визначення термінів</p> <p>1.2. Нормативно-правова база інноваційної діяльності Університету</p> <p>II. Головна мета та принципи стратегії</p> <p>III. Основні пріоритети та ключові заходи</p> <p>3.1. Розвиток кадрового потенціалу та модернізація освітньої діяльності в Університеті</p> <p>3.2. Науково-інноваційний розвиток Університету</p> <p>Формування сучасної інноваційної інфраструктури</p> <p>3.4. Удосконалення нормативно-правової бази Університету</p> <p>3.5. Модернізація фінансово-економічного адміністрування інноваційної діяльності</p> <p>IV. Очікувані результати Програми науково-інноваційної діяльності КНУ імені Тараса Шевченка до 2020 року.</p>	<p>1. Вступ</p> <p>2. Завдання та заходи з реалізації програми розвитку Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2020 року.</p>	<p>I. Головна мета розвитку університету, механізми її реалізації, пріоритетів, напрямків діяльності</p> <p>1.1. Головна мета Програми розвитку університету на 2010–2020 рр.</p> <p>1.2. Основні механізми реалізації головної мети розвитку</p> <p>1.3. Пріоритетні напрями діяльності</p> <p>II. Підвищення результативності і якості наукових досліджень та інноваційної діяльності</p> <p>III. Підвищення якості та інтернаціоналізація навчального процесу</p> <p>IV. Розвиток соціокультурної та виховної функцій університету</p> <p>V. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу та наукових досліджень</p> <p>VI. Розвиток соціально-економічної сфери, соціальна підтримка співробітників і осіб, які навчаються. Забезпечення безпечних і сприятливих умов праці і навчання</p> <p>VII. Посилення кадрового потенціалу університету.</p>

Продовження табл.1

1	<p>2</p> <p>Формування новітнього середовища знань та інновацій, механізмів їх утворення, збереження, використання і передачі, наслідком чого стане підвищення престижу Університету як відомого у світі науково-освітнього, дослідницького, аналітичного та міждисциплінарного центру, що робить значний теоретичний та практичний внесок у створення засад і механізмів переходу на інноваційний шлях підготовки нового типу науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, впливає на формування вектора наукових досліджень для забезпечення потреб суспільства.</p>	<p>3</p> <p>Метою програми є забезпечення поступального стійкого розвитку Національного університету «Львівська політехніка» як навчально-наукового інноваційного центру з розвиненою інфраструктурою, зорієнтованою на підготовку конкурентоспроможних фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів, трансфер нових знань та новітніх технологій, розроблення інноваційної продукції світового рівня, упровадження у практику наукових досягнень, технічних, технологічних та проєктно-конструкторських розробок десяти ос-новних завдань.</p>	<p>4</p> <p>Головною метою розвитку університету на період 2010–2020 років є розкриття дослідницького потенціалу його діяльності, максимальне наближення до основних характеристик університету світового класу і створення передумов для входження до 500 кращих університетів світу за визначними рейтингами.</p>
<p>Місія ВNZ</p>	<p>Підготовка високоінтелектуального кадрового ресурсу держави, необхідного для реалізації стратегії розвитку України, здатного оперативно реагувати на виклики сучасності та брати активну участь у реалізації програми економічних реформ на міжнародному та державному рівнях.</p>		

Продовження табл.1

1	2	3	4
<p>Стратегічні цілі та пріоритети (освітні нові напрями діяльності)</p>	<p>1. Розвиток кадрового потенціалу та модернізація освітньої діяльності: підготовка конкурентоспроможних кадрів нового креативного покоління для створення та розвитку нових знань, проведення сучасних фундаментальних досліджень, здатних змінити наукові пріоритети, впровадження у різні сфери діяльності результатів прикладних досліджень, створення нових систем функціонування інтелектуального капіталу та схем його формування.</p> <p>2. Науково-інноваційний розвиток Університету: виявлення та підтримка нових перспективних напрямів наукових досліджень, які узгоджуються із пріоритетними напрямами України та тенденціями розвитку науки у світі; проведення науково-дослідних та конструкторських робіт, створення програмних засобів та технологій, виконання освітніх послуг за замовленням підприємств.</p> <p>3. Формування сучасної інноваційної інфраструктури Університету: створення інноваційної системи Університету з відповідною інфраструктурою та механізмами модернізації для оцінювання показників інноваційного розвитку факультетів/інститутів, кафедр, наукових та науково-педагогічних працівників);</p> <p>4. Удосконалення нормативно-правової бази Університету: у сфері інтелектуальної власності та у сфері вдосконалення менеджменту діловодства Університету.</p> <p>5. Модернізація фінансово-економічного адміністрування інноваційної діяльності: створення на базі НДІУ Університету спеціальних фондів для підтримки інноваційного розвитку Університету з єдиною системою ідентифікації, правової охорони та використання результатів інтелектуальної діяльності.</p>	<p>1. Моніторинг ринку праці, тенденцій розвитку економіки держави і регіону за галузями.</p> <p>2. Удосконалення та його ор- університетом та його організації структури.</p> <p>3. Інноваційно-освітня діяльність.</p> <p>4. Кадрове забезпечення освітньо-наукової діяльності університету та удосконалення системи атестації науково-педагогічних працівників.</p> <p>5. Інноваційно-наукова діяльність та розвиток інноваційної структури університету.</p> <p>6. Розвиток матеріально-технічної бази університету.</p> <p>7. Інформаційне забезпечення освітньо-наукової діяльності університету.</p> <p>8. Співпраця з установами НАН, науковими установами та вищими навчальними закладами України.</p> <p>9. Міжнародна співпраця та інтеграція у міжнародний освітній і науковий простір.</p> <p>10. Молодіжна політика та студентське самоврядування.</p>	<p>1. Підвищення результативності і якості наукових досліджень та інноваційної діяльності.</p> <p>2. Підвищення якості та інтернаціоналізація навчального процесу.</p> <p>3. Розвиток соціокультурної та виховної функцій університету.</p> <p>4. Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу та наукових досліджень.</p> <p>5. Розвиток соціально-економічної сфери, соціальна підтримка співробітників і осіб, які навчаються. Забезпечення безпечних і сприятливих умов праці і навчання.</p> <p>6. Посилення кадрового потенціалу університету.</p>

1	2	3	4
<p>Механізми реалізації стратегічних цілей, завдань, заходів</p>	<p>1. Розробка освітніх програм і проведення індивідуальних майстер-класів з інноваційного розвитку та комунікаційні знання науково-педагогічними працівниками Університету;</p> <p>- використання нових технологій; створення спеціалізованих аудиторій для проведення on-line лекцій, конференцій;</p> <p>- дистанційне тестування усіх бажаючих навчальців та підвищувати свою кваліфікацію;</p> <p>- створення нових програм підготовки фахівців відповідно до стратегічних пріоритетних напрямів інноваційного розвитку України;</p> <p>- запровадження освітніх програм з менеджменту інноваційної діяльності (загально-університетський курс для бакалаврів усіх спеціальностей у 8 семестрі);</p> <p>- розробка магістерських програм, які передбачають викладання курсів іноземними мовами.</p> <p>2. Розбудова та використання стратегічних інформаційних та комунікаційних технологій, комп'ютерних систем.</p> <p>3. Формування банку (баз даних) ідей, технологій, виробів, створення групи експертів, до складу якої входить представники влади та бізнес-структур, співробітники Університету, міжнародні партнери для вибору найбільш привабливих інноваційних проєктів. Формування ефективної системи комерціалізації наукових розробок на основі приватно-державного партнерства, зокрема, створення Центру трансферу технологій на базі Наукового парку.</p>	<p>1. Підтримувати позитивного іміджу університету та розвитку його діяльності як потужного регіонального освітньо-наукового центру, здатного оперативно реагувати на зміни, які відбуваються на ринку праці, і забезпечити належний освітньо-культурний рівень фахівців. Удосконалення системи непрерывної освіти, спрямованих на підвищення кваліфікації. Реалізація заходів, передбачених на підготовку випускників до майбутньої професійної діяльності, підвищення рівня їх готовності до роботи за фахом.</p> <p>2. Удосконалення організаційної структури університету як навчально-науково-інноваційного комплексу та підвищення ефективності його роботи. Оптимізація компетенцій, розмежування функцій, поновлення і відповідальності управлінських структур різного рівня та їх адаптація до нових умов діяльності, удосконалення нормативно-правового забезпечення управлінської діяльності. Розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури університету на базі сучасних інформунікаційних технологій, запровадження електронного документообігу</p> <p>3. Розроблення концепції та програм підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» та освітньо-наукового рівня «доктор філософії». Забезпечення інноваційно-дослідницького, міждисциплінарного характеру навчання, органічної єдності наукового та навчального процесів. Упровадження у навчальний процес нових інформаційних, телекомунікаційних технологій, інтерактивних форм і методів навчання.</p> <p>4. Виконання комплексних програм підготовки кандидатів і докторів наук» на 2011–2020 рр. Збільшення кількості спеціалізованих вчених рад та спеціальностей із захисту дисертацій. Створення системи залучення молодих науковців до освітньо-наукової та інноваційної діяльності. Організація стажування працівників університету та виконання аспірантами дисертаційних робіт у провідних вітчизняних та закордонних наукових центрах.</p> <p>5. Розвиток провідних наукових шкіл. Визначення пріоритетних тематичних напрямів розвитку фундаментальних та прикладних науково-дослідних робіт. Створення центру фундаментальних досліджень, наукового парку та офісу трансферу технологій. Формування міжнародних науково-дослідних колективів для спільних досліджень з фундаментальних та прикладних проблем, а також творчих колективів з участю науковців, представників промислових підприємств, науково-дослідних, проєктно-конструкторських та інших організацій та установ для спільного розв'язання науково-технічних задач та впровадження наукових розробок у виробництво.</p>	<p>1. Подальша демократизація університетського життя, розширення повноважень університетської спільноти в розробці та реалізації рішень щодо функціонування та розвитку університету в цілому, факультетів, інститутів, інших підрозділів. Підвищення ролі студентського самоврядування як рівноправного партнера в управлінні університетом.</p> <p>2. Модернізація університетського менеджменту. Створення сучасної гнучкої і ефективної системи стратегічного і оперативного управління університетом у цілому та його підрозділами, запровадження сучасних інформаційних технологій документообігу, контролю управлінських рішень.</p> <p>3. Підвищення відповідальності керівників усіх рівнів за заплановані результати діяльності, за виконання управлінських рішень. Розробка, впровадження та сертифікація системи менеджменту якості.</p> <p>4. Подальше посилення кадрового потенціалу, збереження балансу дослідницьких і молодих викладачів і науковців, створення реальних сприятливих умов для творчого росту і просування університетської молоді. Залучення до навчального процесу провідних фахівців українських і зарубіжних університетів і наукових центрів, академічних наукових установ.</p> <p>5. Активне впровадження систем ефективного залучення викладачів та науковців за високі результати їх діяльності та спрямиannya досягнень університетом головної мети розвитку.</p> <p>6. Прозоре і раціональне використання всіх університетських ресурсів та надходжень, їх консолідація на напрямках, які сприяють досягненню університетом головної мети розвитку.</p> <p>7. Активна взаємодія і розвиток партнерських стосунків з інститутами НАН України, спільне використання унікального науково-технічного обладнання в дослідницьких і підготовчих фахівців.</p>

1	2	3	4
	<p>4. Набуття Університетом прав на результати інноваційної діяльності наукового парку, бізнес-інкубатора, центру трансферу технологій; супроводження патентів інтелектуальної власності та процедури передачі прав виконання результатів інтелектуальної діяльності за ліцензійними угодами, інформаційних джерел із міждисциплінарних досліджень; вирішення питань щодо розподілу прибутків від інтелектуальної власності та реалізація цього механізму на практиці.</p> <p>5. Запровадження ефективного механізму конкурсного відбору наукових проєктів, що фінансуються за кошти державного бюджету та міжнародних грантів.</p>	<p>6. Придбання сучасного високо-технологічного навчально-лабораторного обладнання та технічних засобів навчання. Розвиток потужностей видавництва Блатуєвської території. Реалізація заходів з енергозбереження. Будівництво сучасного навчально-наукового комплексу, студентського турботитку, соціального житла готельного типу, навчально-спортивного багатофункціонального комплексу.</p> <p>7. Придбання та розроблення комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання, програмного забезпечення для навчального процесу та наукових досліджень. Забезпечення студентам, викладачам та науковцям широкого доступу до світових інформаційних науково-освітніх ресурсів. Створення регіонального центру сертифікації електронних ключів. Інформаційне забезпечення дистанційного навчання. Створення електронних навчальних видань.</p> <p>8. Створення нових науково-навчальних комплексів, розроблення і реалізація освітніх програми підготовки докторів філософії спільно з установами НАН України і вищими навчальними закладами України. Збільшення кількості студентів, викладачів та науковців, які проходять навчання, стажування та підвищення кваліфікації у провідних вітчизняних університетах та наукових установах.</p> <p>9. Реалізація програми інтеграції університету в загальноєвропейську систему освіти. Збільшення кількості освітніх програм, розроблених за участю і на основі досвіду провідних закордонних університетів. Збільшення кількості іноземних студентів, а також студентів, викладачів та науковців, які проходять навчання, стажування та підвищення кваліфікації у провідних закордонних університетах. Створення інфраструктури міжнародної наукової співпраці.</p> <p>10. Реалізація молодіжної політики в університеті та її нормативно-правове забезпечення. Розвиток студентського самоврядування. Участь студентської молоді в управлінні університетом та у громадському житті.</p>	<p>8. Участь університету у створенні міжрегіональних, міжвладних, міжтехнологічних виробничотехнологічних і науковотехнологічних кластерів, що охоплюють практично всі сфери економіки, у тому числі в промисловості (нових матеріалів, альтернативних джерел енергії, машино- та приладобудування, паливно-енергетичного, віськово-промислового, аерокосмічного та біомедичного комплексів), в аграрній сфері, у сфері освіти, забезпеченні інформаційно-комунікаційних послуг та в інших сферах.</p> <p>9. Активне і взаємовигідне партнерство із закордонними університетами, науковцями і промисловими організаціями та компаніями. Розгорнута участь у міжнародних наукових програмах, які фінансуються організаціями Європейського Союзу та іншими.</p> <p>10. Активна й наполеглива взаємодія з місцевою владою, Міністерством освіти і науки України, Кабінетом Міністрів України, Адміністрацією Президента України з метою підтримки університетських програм, спрямованих на досягнення головної мети розвитку.</p>

1	2	3	4
<p>Очікувані результати</p>	<p>Підвищення авторитету Університету в Україні та світі, його міжнародне визнання як сучасного класичного дослідницького навчального закладу.</p> <p>Випереджальна підготовка елітних наукових і педагогічних кадрів з метою виконання масштабних між-дисциплінарних досліджень і довгострокових наукових та освітніх програм.</p> <p>Формування системи багатоканального фінансування через комерціалізацію результатів наукової та інноваційної діяльності. Експорт створених в Університеті високих технологій як важлива складова економіки освітянської діяльності.</p>	<p>1. Перетворення університету на потужний освітньо-науковий, інноваційний, конкурентоспроможний на світовому рівні центр, здатний оперативного реагувати на освітянські, наукові, культурні та соціальні запити суспільства.</p> <p>2. Створення сучасної системи підготовки висококваліфікованих фахівців, які на основі глибоких фундаментальних знань та спеціалізованої практичної підготовки можуть зробити вагомий внесок у розвиток промисловості, науки, освіти та культури Української держави.</p> <p>3. Максимальне розширення спектру та підвищення якості освітніх послуг.</p> <p>4. Створення інноваційної інфраструктури та ефективної системи комерціалізації наукових розробок та трансферу технологій.</p> <p>5. Забезпечення інтеграції університету в європейський освітній та науковий простір.</p> <p>6. Ефективне та оперативне задоволення соціальних потреб працівників і студентів університету.</p> <p>7. Удосконалення молодіжної політики та студентського самоврядування.</p>	

В узагальненому вигляді стратегія розвитку ВНЗ, на наш погляд, повинна дати відповіді на три головні запитання:

- Яким є університет сьогодні, в чому його сила і в чому слабкість?

- Яким університет має стати в прогнозованому майбутньому, в умовах, заданих горизонтом управління (2020 роком), тобто якою є цільова модель майбутнього університету?

- Які нові види діяльності треба освоїти, і, відповідно, які організаційні зміни необхідно здійснити, щоб перейти в обраний цільовий стан?

Сучасний конкурентоспроможний на світовому рівні університет – це інноваційний, а значить, підприємницький ВНЗ. Хоча поняття інноваційного університету як університету, що реалізує триєдину функцію: освіти, наукових досліджень та інноваційної діяльності («трикутник знань») – можна вважати загально визнаним і вже досить сталим, проте низка аспектів цієї моделі ВНЗ вимагає більш широкого аналізу. *Перш за все мова йде про принципову неможливість навіть для визнаних інноваційних світових університетів бути конкурентоспроможними з високотехнологічними корпораціями в питанні виробництва інновацій.*

В моделі університету як «трикутника знань» відсутній основний об'єкт діяльності ВНЗ – студент. Тим часом в останні роки у світі виникло розуміння, що суспільству потрібен не вузький спеціаліст, а фахівець нового типу, який не тільки отримав певну суму знань і навичок творчої діяльності, а й готовий до комерціалізації наукових результатів. Необхідним є стимулювання молодих вчених для їх «розвороту» в бік інноваційної діяльності.

Отже, як бачать моделі свого розвитку кращі університети України в майбутньому (до 2020р.)?

КНУ ім. Т.Г. Шевченка:

Відомий у світі науково-освітній, дослідницький, аналітичний та міждисциплінарний центр, що робить значний теоретичний та практичний внесок у створення засад і механізмів переходу на інноваційний шлях підготовки нового типу науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації, впливає на формування вектора наукових досліджень для забезпечення потреб суспільства.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна визначає своїм завданням розкриття дослідницького потенціалу діяльності, максимальне наближення до основних характеристик університету світового класу і створення передумов для входження до 500 кращих університетів світу за визнаними університетськими рейтингами.

Національний університет «Львівська політехніка»:

Навчально-науковий інноваційний центр з розвиненою інфраструктурою, зорієнтованою на підготовку конкурентоспроможних фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів, трансфер нових знань та новітніх технологій, розроблення інноваційної продукції світового рівня, упровадження у практику наукових досягнень, технічних, технологічних та проектно-конструкторських розробок.

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана визначає свою місію як вагомий внесок у суспільний розвиток через дослідження, генерування нових знань, їх поширення та підготовку конкурентних фахівців і креативних особистостей.

Університет банківської справи НБ України визначає місію університету як забезпечення лідерства в галузі підготовки висококваліфікованих фахівців і наукових кадрів для фінансово-кредитної сфери України, що реалізується шляхом гармонійного поєднання фундаментальності та фаховості освіти, наукових досліджень і вихован-

ня, інтеграції в європейське освітнє, наукове і економічне співробітництво.

У концепціях і програмах інноваційного розвитку важливим моментом є опис тих нових видів діяльності, в які повинен включитися університет, тих організаційних перетворень, які він повинен здійснити, щоб реалізувати цільову модель. **Зокрема, КНУ ім. Т.Г. Шевченка серед стратегічних цілей і пріоритетів зазначає:**

- Науково-інноваційний розвиток університету: виявлення та підтримка нових перспективних напрямів наукових досліджень, які узгоджуються із пріоритетними напрямками України та тенденціями розвитку науки у світі; проведення науково-дослідних та конструкторських робіт, створення програмних засобів та технологій, виконання освітніх послуг за замовленням підприємств.

- Формування сучасної інноваційної інфраструктури університету: створення інноваційної системи Університету з відповідною інфраструктурою та механізмами модернізації для оцінювання показників інноваційного розвитку факультетів/інститутів, кафедр, наукових та науково-педагогічних працівників.

Серед стратегічних цілей і пріоритетів КНЕУ ім. Гетьмана:

- *утвердження університету як провідного національного та міжнародного науково-дослідницького центру;*
- *забезпечення особистісного та професійного зростання студентів шляхом формування сучасних компетенцій у національному та світовому вимірах;*
- *усебічний розвиток креативного ресурсу професорсько-викладацького корпусу дослідницького університету;*

- *формування міжнародного іміджу Університету як глобально орієнтованого освітньо-наукового центру;*
- *інтеграція інтелектуального ресурсу університету з вітчизняним бізнес-середовищем;*
- *створення сучасної інфраструктури та системи керування, спрямованих на забезпечення ефективної діяльності дослідницького університету.*

Аналізовані програмні документи містять опис і функції інноваційного університету. Серед них для аналізу ми використали такі, як:

- генерація наукових досліджень;
- комерціалізація наукових розробок;
- модернізація освітньої діяльності програми підприємницької освіти;
- патентування та ліцензування технологій;
- взаємодія із зарубіжним і вітчизняним освітянським і науковим інноваційним середовищем;
- сприяння регіональному розвитку.

Зазначимо, що в новому Законі України «Про вищу освіту» ключовою є **інноваційна складова** діяльності вищих навчальних закладів. Зокрема, у статтях 65,66,67,68 визначено організаційно-правові форми впровадження інновацій, внесено зміни щодо фінансової самостійності вищого навчального закладу [1]. Імплементация закону сприятиме інтегруванню України до єдиного освітнього простору, без якого неможливо порушувати питання про визнання у світі українських дипломів, продовження навчання студентів, аспірантів у зарубіжних університетах.

Підписання Угоди про Асоціацію України з ЄС свідчить про можливість інтегруватися в європейське співтовариство, а провідним університетам України – в європейський освітній та науковий простори.

Структурні зміни в організації вищої освіти і науки, що передбачені Законом України «Про вищу освіту» та проектом Концепції розвитку вищої освіти на період 2015–2025 рр. – свідчення чіткого бачення перспектив і напрямів модернізації вищої освіти відповідно до геополітичних змін та вимог сьогодення.

Разом з тим відзначимо, що для успішного вирішення існуючих проблем на шляху формування інноваційного університету необхідно:

- ❖ радикально переглянути систему державного замовлення на підготовку фахівців із приведенням її у відповідність до реальних потреб національної економіки та широким використанням ринкових механізмів (кредитування, співпраця з підприємствами приватного сектору, зовнішньоекономічна діяльність);
- ❖ продовжити роботу з оптимізації інституційної структури вищої освіти з метою посилення її зв'язку з наукою та виробництвом за рахунок суттєвої оптимізації існуючої мережі ВНЗ і виділення провідних ВНЗ (5–10% від сьогоденної загальної кількості), що ведуть активну наукову й інноваційну діяльність;
- ❖ створити умови для організації університетами, установами НАНУ та галузевими академіями наук спільних навчально-наукових центрів, спільного виконання ними важливих наукових програм, зокрема міжнародних, супроводження інноваційних проектів;
- ❖ передбачити для наукових колективів можливість створення підприємств у спрощеному порядку для комерціалізації результатів наукової діяльності з урахуванням інтересів держави, відповідних наукових чи навчальних установ;

- ❖ для посилення дослідницького та інноваційного компонентів українським університетам надано реальну автономію як в академічному та дослідницькому, так і в господарському планах, передусім у сенсі вільного розпорядження залученими коштами без значних обмежень щодо провадження наукової, освітньої та інноваційної діяльності.

Слід зауважити, що шляхи і напрями реалізації цих складових інноваційного розвитку університетів чітко виписані в Законі України «Про вищу освіту».

На підставі викладеного вище можемо зробити припущення, що успішне завершення наукового проекту *«Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір»* за фінансової підтримки Вишеградського фонду, що виконується Навчально-науковим інститутом євроінтеграційних досліджень університету, сприятиме виробленню Стратегії інноваційного розвитку ДВНЗ «Ужгородський національний університет». **Це стане суттєвим внеском в імплементацію Закону України «Про вищу освіту», положень щодо інноваційного розвитку вітчизняних освіти і науки, що передбачені Угодою про Асоціацію України з Європейським Союзом.**

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Згуровский М.З. Университетская модель инновационного развития Украины [Електронний ресурс] / М.З. Згуровский. – Режим доступу: <http://startup.kpi.ua/sikorsky/files/2012/12/%D0%A3%D0%BD%D0%B8%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F%D0%BC%>

D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%B8%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D1%8B.pdf

3. До рейтингу найкращих університетів світу потрапили 6 українських ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/svit/do-reytingu-naykraschih-universitetiv-svitu-potrapili-6-ukrayinskih-vnz-infografika-428385.html>

4. Концепція інноваційного розвитку університету банківської справи Національного банку України на 2010–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ubs.gov.ua/files/8_files_1/conceptcia\[1\].doc_](http://www.ubs.gov.ua/files/8_files_1/conceptcia[1].doc_)

5. Концепція освітньої діяльності Національного університету оборони України імені І. Черняховського на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fnuou.org.ua%2Fdownloads%2Fosvita%2Fconcept.doc&ei=HfWUVZTXPMSZygOgjoHQBw&usg=AFQjCNHYlx5hW3HJr20gfD9SFISS4STSHw>

6. Корольова Т.С. Складові інноваційної системи вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2160/1/%D0%A1%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B8%D1%85%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B>

D%D0%B8%D1%85%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B2.pdf

7. Луговий В.І. Економічно-організаційні засади освіти в Україні та світі: порівняльний аналіз / В. Луговий, Ж. Таланова //Педагогіка і психологія. – 2012. – № 1. – С. 64–70.

8. Програма інноваційного розвитку Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана на 2013–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBwQFjAA&url=https%3A%2F%2Fkneu.edu.ua%2Fuserfiles%2Fnorm_doc%2Fprog2015.doc&ei=KvOUVan_KKiAzAPRh7K4Ag&usq=AFQjCNFcv_n1mDwVoCMGKKkGp6ODEfm40w&bvm=bv.96952980,d.bGg

9. Програма Національного університету «Львівська політехніка» на період до 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.lp.edu.ua/fileadmin/nauka/files/Konferenciji/2015/berezen/programa_konferenciji_1_1.pdf

10. Програма розвитку науково-інноваційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://science.univ.kiev.ua/documents/normative_base/strategichna-programa-naukovo-innovatsiynoyi-diyal%60nosti-kyyivs%60kogo-natsional%60noguniversitytetu-ime/

11. Програма розвитку Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна на 2010–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.kharkov.ua/docs/polozhennya/program2010-2020nw.pdf>

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 № 680-р «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» [Електронний ресурс].

– Режим доступу: <http://ovu.com.ua/articles/1625-pro-shvalennya-kontseptsiyi-rozvitku-atsionalnoyi>.

13. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/ru/publish/article?art_id=246581344

14. Universities in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.4icu.org/ua/>

ЗМІСТ

Вступне слово	6
Смоланка В.І. Ужгородський національний університет на шляху до єдиного європейського освітнього і наукового простору	9
Луговий В.І. Компетентнісний підхід і автономія вищих навчальних закладів у концепції Закону України «Про вищу освіту» (концептуальний, нормативний і методичний аспекти)	23
Рашкевич Ю.М., Андрейчук С.К. Секторальні рамки кваліфікацій як інструмент узгодження дескрипторів європейських мета-рамоч та побудови профілів освітніх програм	41
Студеняк І.П., Грабова І.А. Наукові здобутки Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»	65
Лендшел М.О., Свєженцева О.І., Нагоркін М.М., Гойдаш Ю.Ю. Інтернаціоналізація освітнього та наукового процесів в Ужгородському національному університеті як складова стратегії розвитку вишу.....	79
Артёмов І.В. Інноваційний університет – важливий інструмент інтегрування в європейській освітній і науковий простір.....	89

Гаращук О.В. Вища освіта України на шляху інтернаціоналізації та входження в європейський науково-освітній простір	120
Талтенов А.А., Токар П.В. Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилёва: история и современное развитие в контексте международных связей	139
Щербан Т.Д. Психологічна концепція підготовки фахівця в умовах інтеграції України в європейський освітній простір	155
Смоланка В.І., Слава С.С. Стан і перспективи розвитку трикутника знань в Україні	170
Трачук П.А. Національні традиції та інновації в сучасній освіті і науці	186
Кляп М.І. Інноваційні методи навчання в контексті реалізації мобільності викладача	203
Шеренговський Д.В. Європейські та національні підходи до самооцінки якості міжнародної академічної мобільності	212
Гаращук О.В., Куценко В.І. Інноваційний підхід до підготовки кадрів у контексті забезпечення їх конкурентоздатності	228

Гусь А.В. Інноваційний університет як чинник розбудови економіки знань	245
Моца А.А. Теоретико-методологічний аспект інноваційного розвитку вищої освіти України	258
Медведь М.М. Про стан впровадження інноваційних технологій у роботу наукової бібліотеки університету	267
Студеняк І.П., Головач І.І. Научный парк «Ужгородский национальный университет» – базовая инновационная структура в регионе	277
Король І.І., Дубів О.В. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання студентів відповідно до потреб ринку праці в контексті вимог Закону України «Про вищу освіту»	288
Бутурлакiна Т.О. Центр кар'єри як інструмент реалізації соціального партнерства та забезпечення багаторівневої професійної вищої освіти	293
Шамсиев А.М., Атакулов Ж.О., Индиаминов С.И., Юсупов Ш.А. Модульно-электронная система образования в обучении студентов СамМИ	300

Карбованець О.І., Коваль Г.М., Гасинець Я.С., Куруц Н.В., Демчинська М.І. Інновації в освітній галузі знань «Природничі науки»	316
Павко А.І. Сутність та особливості освітньої моделі історії як університетської дисципліни	328
Дуло О.А., Мелега К.П. Особливості інтеграції змісту професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в європейський освітній простір	332
Коцан І.Я., Яцишин М.М., Коренга Ю.В. Інтерактивні технології як складова інноваційного перетворення системи вищої освіти.....	343
Коцан Л.І. Наукометричні бази даних як інструмент інтеграції вітчизняної науки в європейський і світовий дослідницький та освітній простори	349
Дрозд Роман, Булка-Максисько Мирослава Мобільність українських студентів: досвід Поморської академії в Слупську	362
Лях І.М., Кляп М.М., Вовканич С.В. Математичні моделі міжгалузевго балансу.....	373
Мелеганич Г.І. Основні напрями діяльності ВНЗ для розвитку місцевих громад: досвід Ужгородського національного університету.....	381

Hudák Matej	
Community development through digital public spaces.....	391
Popa Radu-Alexandru	
Alternatives of European education system operating methods through migration	399
Зуб С.В.	
Особливості інноваційної політики Словацької Республіки у сфері вищої освіти і науки	404
Фенинець Г.Ю.	
Дослідницькі університети Канади	418

Contents

Introduction	6
V. Smolanka Uzhgorod National University on the way to a single European educational and research area.....	9
V. Luhovyi Competency approach and autonomy of higher educational institutions in the concepts of the law of Ukraine "On Higher Education" (conceptual, legal and methodological aspects).....	23
Yu. Rashkevych, S. Andreychuk Sectoral frameworks of qualifications as an instrument of harmonization of the European meta-frame descriptors and profiles building of educational programs.....	41
I. Studenyak, I. Hrabova Scientific achievements of the state university "Uzhhorod National University"	65
M. Lendel, O. Svyzhentseva, M. Nahorkin, Yu. Hoydash Internationalisation of educational and scientific process in Uzhhorod National University as a part of the university development strategy.....	79
I. Artjomov Innovative university – important tool of integration to European educational and research area	89

O. Garashchuk Higher education of Ukraine on the way of internationalization and entering to European educational and research area	120
A. Taltenov, P. Tokar The L.N. Gumilyov Eurasian National University: history and modern development in the context of international relations.....	139
T. Scherban Psychological concept of experts training in terms of Ukraine integration to European educational area.....	155
V. Smolanka, S. Slava State and development prospects of knowledge triangle in Ukraine	170
P. Trachuk National traditions and innovations in modern education and science	186
M. Klyap Innovative training methods in the context of realization of lecturer mobility	203
D. Sherenhovskyy European and national approaches to self-evaluation quality of international academic mobility	212
O. Garashchuk, V. Kutsenko Innovative approach to manpower training in the context of providing their competitiveness	228

A. Gus Innovative university as a factor of knowledge economy development	245
A. Motsa Theoretical and methodological aspects of innovative development of the higher education in Ukraine.....	258
M. Medved Condition of implementation of innovative technologies in the work of scientific library of the university	267
I. Studenyak, J. Golovach Science park «Uzhhorod National University" – basic innovative structure in the region.....	277
I. Korol, O. Dubiv Modern information technologies and innovative methods of students training according to the labour market needs in the context of requirements of the law of Ukraine " on higher education"	288
T. Buturlakina Career center as a tool of realization of social partnership and support of multilevel professional higher education.....	293
A. Shamsiev, J. Atakulov, S. Indiaminov, Sh. Yusupov Modular and electronic system of education in training of SaMME students	300

O. Karbovanets, H. Koval, J. Hasynets, N. Kuruts, M. Demchynska	
Innovations in educational sphere of knowledge "natural sciences"	316
A. Pavko	
The essence and features of educational model of history as university discipline	328
O. Dulo, K. Meleha	
Features of integration of the specialists training concepts on physical rehabilitation to European educational area.....	332
I. Kotsan, M. Yatsyshyn, Yu. Korenha	
Interactive technologies as a part of innovative transformation of higher education system.....	343
L. Kotsan	
Scientometric database as tool of integration of domestic science to European and international research and educational area	349
Drozd Roman, Bulka-Maksyśko Mirosława	
Mobility of Ukrainian students: experience of Pomeranian Academy in Slupsk.....	362
I. Lyakh, M. Klyap, S. Vovkanych	
Mathematical models of interbranch balance	373
H. Melehanych	
Main directions of activity of higher educational institutions for local community development: experience of Uzhhorod National University.....	381

Hudák Matej	
Community development through digital public spaces.....	391
Popa Radu-Alexandru	
Alternatives of European education system operating methods through migration	399
S. Zub	
Features of innovative policy of the Slovak Republic in higher education and science	404
H. Fenynets	
Research universities of Canada	418

Наукове видання

***МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ВІСНИК
INTERNATIONAL SCIENTIFIC HERALD***

Спецвипуск 1 (10)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації КВ №20546-10346Пр,
видане Міністерством юстиції України 15.01.2014 р.*

Відповідальний за випуск І.В. Артёмов
Коректура: Т.М. Алексеева, Л.І. Серета
Технічна редакція і комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки:
М.І. Іванова, О.І. Гурчумелія, А.І. Бродич

Підписано до друку 20.07.2015 р.
Гарнітура Times New Roman
Формат 60x84/16 Зам.№69
Ум.друк.арк. 25,5
Тираж 300 прим.

Оригінал-макет виготовлено
в редакційно-видавничому відділі ДВНЗ «УжНУ»:
88015, м. Ужгород, вул. Заньковецької, 89,
E-mail: dep-editors@uzhnu.edu.ua

Віддруковано ПП «АУТДОР - ШАРК»
88000, м. Ужгород, пл. Жупанатська, 15/1.
тел.: 3-51-25, e-mail: office@shark.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3т № 40 від 29 жовтня 2012 року*

M-72

Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць /ред. кол. І.В.Артёмов (голова) та ін. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – Спецвип. 1(10). – 440 с.

У спецвипуску «Міжнародного наукового вісника» вміщено статті і повідомлення, підготовлені за матеріалами круглого столу експертів «Імплементация Закону України «Про вищу освіту» – необхідна передумова інтеграції в європейські простори вищої освіти та наукових досліджень» (24 лютого 2015 р.) та міжнародної науково-практичної конференції «Мобільність освіти, інноваційна культура та соціальна відповідальність як ресурси конкурентоспроможності європейських університетів» (23-24 квітня 2015 р.).

Заходи проведено спільно з НАПН України в рамках реалізації наукового проекту «Інноваційний університет – інструмент інтеграції в європейський освітній і науковий простір».

Видання здійснено за фінансової підтримки Міжнародного Вишеградського фонду.

The Special edition of the “International scientific herald” contains articles and reports prepared on the basis of materials of a round table meeting of experts “Implementation of the Law of Ukraine “On Higher Education” as a necessary precondition for integration into the European area of higher education and research” (24 February 2015) and International Scientific and Practical Conference “Education Mobility, Innovation Culture and Social Responsibility as the Resources of Competitiveness of European Universities” (23-24 April 2015).

These activities were held jointly with the NAES of Ukraine as part of implementation of the research project “Innovative university – tool of integration to european educational and research area”.

The publication was funded by the International Visegrad Fund.